

MAAKT SAMEN LEVEN MOGELIJK

“
Indringende
beelden uit
de rechtszaal”

Erik van den Emster,
scheidend voorzitter van
de Rvdr: “We moeten
meer uitleggen”

Rinus Otte,
innovatief raadsheer:
“Mijn scherpte wordt me
niet in dank afgenomen”

Inez Weski,
advocaat: “Ik zoek
die ene zin die de zaak
in één keer uitlegt”

“Roerige tijden in rechtsprekend Nederland”

De doorgaans vrij rustige wereld van de rechtspraak is niet meer zo kalm. Eind december was daar plots het MANIFEST, een woord dat sindsdien tijdens elke vergadering in de gerechten en bij de Raad voor de rechtspraak minstens één keer valt. Circa 700 van de 2.500 rechters en raadsheren ondertekenden het document, dat de werkdruk hekelt en de Raad voor de rechtspraak verwijt te veel tegen de politiek aan te schurken. Het grootste, overkoepelende verwijt is dat de gerechten worden geleid als koekjesfabrieken: er zou alleen oog zijn voor de productiecijfers. Het is niet eenvoudig tot de kern van de discussie te komen. Als we er een karikatuur van maken: aan de ene kant staat de volledig onafhankelijke rechter of raadsheer die bij het schrijven van zijn uitmuntende vonnis maar één leidraad heeft: het recht. Aan de andere kant staat de manager, die zelf nooit rechter was; hij stuurt met de zweep in de hand aan met slechts oog voor het aantal vonnissen. De werkelijkheid ligt – als zo vaak – in het midden. Maar waar precies? Bij de kibbelende partijen overheerst de absolute liefde voor het rechtersvak. Ze zeggen wat ze vinden omdat ze begaan zijn met het grote belang van rechtspraak voor de samenleving. Erik van den Emster, de per 1 april vertrokken voorzitter van de Raad, zegt in dit blad dat de schaalvergroting per 1 januari als gevolg van de Wet herziening gerechtelijke kaart, om verschillende redenen noodzakelijk was: “Het maakt het weer mogelijk om de stap terug te zetten naar de inhoud van het vak. Precies dat wat nodig is, dus.” Wat de andere redenen zijn, leest u vanaf pagina 4.

Rob Edens

Colofon

de Rechtspraak

Rechtspraak
Nummer 2, april 2013

Rechtspraak is een uitgave van de Raad voor de rechtspraak. Het magazine wordt verzonden aan relaties van de Rechtspraak en verspreid via de openbare ruimtes van gerechten. De redactie is verantwoordelijk voor de inhoud. Aan de in Rechtspraak vermelde informatie kunnen geen rechten worden ontleend. Artikelen geven niet per se de mening van de Rechtspraak weer. Overname van artikelen is met bronvermelding toegestaan.

Hoofdredacteur: Rob Edens
(r.edens@rechtspraak.nl)

Redactie: Stijn Dunk (s.dunk@rechtspraak.nl), Pauline van der Mije (p.van.der.mije@rechtspraak.nl), Evita Westfa (e.westfa@rechtspraak.nl)

Medewerkers aan dit nummer:
Martijn Delaere, Peter Drent, Marie Cecile Thijs, Fotopersburo Dijkstra

Contact met de redactie:
redactie@rechtspraak.nl

Redactie-adres:
Kneuterdijk 1, Den Haag

Postadres:
Postbus 90613
2509 LP Den Haag

Abonnementenadministratie:
Wijziging of opzegging? Stuur de adresdrager retour naar het retouradres en geef hierop de verandering aan. Rechtspraak is gratis. Aanmeldingen voor een individueel abonnement via abonnement@rechtspraak.nl. Gemotiveerde aanvragen voor meer exemplaren zijn ook mogelijk.

Vormconcept en realisatie:
Kris Kras Design

Druk: OBT bv

Illustratie cover:
Aad Goudappel

- 04 **ERIK VAN DEN EMSTER**
“De werkdruk voor rechters en raadsheren is een serieus probleem”
- 07 **NIEUWS**
- 09 **COLUMN**
Geert Corstens, president Hoge Raad
- 10 **COVERVERHAAL**
Rechters in de spotlights
- 15 **WETENSCHAP**
Stormloop op hoger beroep
- 16 **BLIK NAAR BUITEN**
Rinus Otte, raadsheer met een verhaal
- 19 **HOE KAN DAT NOU?**
Ouderjaarsavond: (g)een bijzondere avond
- 20 **INNOVATIE**
Nieuwe zaaksbehandeling: Bestuursrecht nieuwe stijl
- 23 **BIJZONDERE RECHTERS**
Noortje Koene beslist over uitlevering van verdachten en veroordeelden aan het buitenland
- 24 **BLIK NAAR BINNEN**
Inez Weski, advocaat met stevige meningen
- 27 **OP DE ROL**
“Je schrikt je toch te pletter?”
- 28 **WABLIEF?**
Juridische term uitgelegd: Ne bis in idem

02
APR 2013

RECHTER IN DE SPOTLIGHTS
“Audiovisuele middelen worden steeds belangrijker. Dáár halen de meeste Nederlanders hun nieuws vandaan. Dus moeten rechters ook laten zien hoe ze te werk gaan.”

10

BLIK NAAR BUITEN
Rinus Otte,
innoverend raadsheer:
“Ik zie veel onvrede”

16

BLIK NAAR BINNEN
Inez Weski, advocaat:
“Fouten van rechters worden uitvergroot, vaak ten politieke faveure”

24

TERUG NAAR DE BASIS

Erik van den Emster is per 1 april geen voorzitter meer van de Raad voor de rechtspraak. De laatste anderhalf jaar van zijn carrière gaat hij terug naar de rechtbank Rotterdam, waar hij strafrechter wordt. “Ik heb genoten van mijn jaren in Den Haag. Nu terug naar de basis.” Tekst: Rob Edens Foto: Marie Cecile Thijs

De reden voor het vertrek van de 63-jarige Erik van den Emster is simpel: zijn termijn van 6 jaar zat erop. Hij vindt het een logisch moment om het stokje door te geven. “Mijn voorzitterschap stond van begin tot eind in het teken van de herziening van de gerechtelijke kaart, die 1 januari een feit was. Het was mijn diepste overtuiging dat dit is wat de Rechtspraak nodig had. Daar heb ik met de Raad voor gestreden en het is gelukt. Ik ben daar trots op.” Nederland telt sinds dit jaar nog elf rechtbanken en vier gerechtshoven. Dat waren er negentien respectievelijk vijf.

Ingewikkelder

Van den Emster zegt direct dat hij niet bevangen is door het maatschappelijke virus ‘groter is beter’. Van den Emster: “Feit is dat de samenleving veel ingewikkelder is geworden. Mondialisering, EU-wetgeving, grotere verbanden, regulering in plaats van deregulering. Grote ontwikkelingen hebben voor het recht pas na enige tijd gevolgen. De uitbreiding van de Europese Unie resulteert na een aantal jaren in uitbuiting van Oost-Europese aspergestekers in Limburg. Waanzinnig ingewikkelde rechts-

zaken. De Vastgoedfraude: de rechter had 6 uur nodig om zijn vonnis toe te lichten, en dat was een verkorte uitleg! Natuurlijk zijn er ook nog huis-tuin-en-keukenzaken, maar de trend is dat het ingewikkelder wordt.”

Schaalgrootte

Een aantal gerechten was simpelweg niet meer groot genoeg, aldus Van den Emster. “De gebiedsindeling die we hadden, bestond 200 jaar. Ik zag kleinere gerechten in de problemen komen. Simpele dingen als rechters vervangen als ze ziek zijn, dat ging niet meer, laat staan het organiseren van specialismen. De problemen van de rechtbank Middelburg waren van een heel andere orde dan die van de rechtbank Amsterdam. Het gerechtshof Amsterdam werd gevormd door mensen die op zekere afstand de gang van zaken beoordeelden en aanstuurden, de bestuurders in Zeeland waren meewerkend voorlieden. De schaal die we nu hebben is goed, het kleinste gerecht telt 650 medewerkers, het grootste duizend. Daar kunnen we mee verder. Ik zeg altijd dat er drie simpele redenen waren voor de operatie: kwaliteit van rechtspreken, kwaliteit van besturen en een efficiënte bedrijfsvoering.”

Manifest

In een afscheidsinterview met Van den Emster ter gelegenheid van het verlaten van de Raad voor de rechtspraak, kan het manifest van de raadsheren in het (toenmalige) gerechtshof Leeuwarden niet onbesproken blijven. Eind 2012 verscheen dat document. De raadsheren zeiden zich niet vertegenwoordigd te voelen door de Raad in Den Haag, die te veel tegen de politiek zou aanschurken. Verder zou de Rechtspraak te veel als een productiebedrijf worden aangestuurd. Circa 700 van de 2.500 rechters en raadsheren zetten hun handtekening. Na het manifest trokken de vier leden van de Raad direct het land in om bij alle gerechten te praten over de problemen. De rondgang resulteerde in een brief aan alle medewerkers. Daarin werd onder meer de beslissing toegelicht dat er voortaan minder op productie wordt gestuurd, vanaf nu gaat het om de prestatie van een gerecht als geheel.

Van den Emster: “Tijdens de gesprekken in het land werd ons duidelijk dat de werkdruk een serieus probleem is. Rechters en raadsheren zijn loyale, aan de samenleving dienstbare mensen. Die zeggen niet zo snel dat het te veel is. Maar in sommige sectoren, met name

“Ik zag kleinere gerechten in de problemen komen”

“

We zijn te veel met de organisatie bezig geweest en te weinig met de inhoud. Dat verwijt ik mezelf”

straf-, jeugd- en familierecht, was het wél te veel. En dat kan niet, de kwaliteit mag nooit in het geding zijn. De druk van het rooster is in de Rechtspraak nimmer aflatend. Jij, als journalist, kunt zeggen: nou dat brandje laten we even lopen. Maar rechters kunnen dat niet. Nu, 4 maanden later, zie ik dat we in de opmaat naar de Wet HGK te veel met de organisatie bezig zijn geweest en te weinig met de inhoud. Dat verwijt ik mezelf. Maar ik troost me met de overtuiging die ik heb dat de herziening van de gerechtelijke kaart het weer mogelijk maakt om de stap terug naar de inhoud te kunnen maken. Precies dat wat nu nodig is, dus.”

Dienstbaar

Dienstbaar zijn aan de samenleving. Dat is altijd de drijfveer geweest van Van den Emster; eerst als rechter in opleiding, later als strafrechter en weer later 19 jaar als bestuurder. “Dat heb ik altijd heel sterk gevoeld. We moeten als organisatie het recht bieden waar de samenleving behoefte aan heeft. We moeten meebewegen waar het kan, maar ook uitleggen als dat niet kan. We moeten continuïteit bieden, maar toch met gepaste stap bewegen.” Als voorbeeld van zo’n beweging noemt Van den Emster het tongzoenarrest van de Hoge Raad. Die oordeelde kortelings dat een gedwongen tongzoen strafbaar blijft, maar niet meer geldt als verkrachting. “Dergelijke ontwikkelingen duren altijd even, maar uiteindelijk komt het recht altijd daar waar de samenleving mee gediend is.”

Uitleggen

Erik van den Emster is vurig voorstander van een rechterlijke macht die uitlegt. “Dat past in mijn beleving van dienstbaarheid, als rechtspraak voegen we waarde aan de samenleving toe. Daar hoort een goede uitleg bij waarom we doen wat we doen, maar ook als we iets niet doen. Er wordt hard geroepen om strengere straffen. Wat je dan als rechter niet moet doen is niet strenger straffen en verder je mond houden. Je moet uitleggen dat strenger straffen lang niet altijd helpt. Daarvoor is overweldigend bewijs. Scholing, structuur, mensen begeleiden – dat helpt, niet mensen langer in de gevangenis stoppen. In een individuele zaak is dat misschien niet altijd makkelijk uit te leggen, maar in het algemene debat wél.

Dat moeten we meer doen. Ook zo’n discussie over het – gelukkig ingetrokken – wetsvoorstel minimumstraffen. Veel zinvoller is een discussie over de vraag wat de kans is dat je tegen de lamp loopt.”

Toekomst

Voor de komende jaren ziet Van den Emster een paar grote ontwikkelingen. “Als eerste modernisering. De Rechtspraak heeft, in afstemming met het ministerie van Veiligheid en Justitie, een groot moderniseringsprogramma in de grondverf staan. Sleutelwoorden zijn digitalisering en procesvereenvoudiging. Op een aantal terreinen zijn we met z’n allen er in 200 jaar tijd in geslaagd de zaken zo ingewikkeld te maken, dat het bijna niet meer te volgen is. Het moet simpeler, sneller. De samenleving vraagt dat van ons. “Als tweede ontwikkeling zie ik het vraagstuk over specialismen. Rechtspraak is nu in belangrijke mate in rechtsgebieden georganiseerd. Echter: de samenleving denkt niet meer in sectoren, maar in thema’s. In combinatie met het steeds ingewikkelder worden van rechtszaken, betekent dat dat we moeten nadenken over de vraag voor welke zaken er een specialisme in huis moet zijn, en welke zaken generalistische rechters kunnen afdoen. “Als derde grote ontwikkeling zie ik de formulering van professionele standaarden. Wat is goede rechtspraak? De discussie over het manifest ging op een gegeven moment vooral over geld. Geld is belangrijk omdat het ons werk mogelijk maakt, maar daar moet het niet alleen over gaan. Rechters en raadsheren

moeten zelf in consensus vastleggen wat in concrete zaken goede rechtspraak is. Nu zijn die standaarden grotendeels onuitgesproken en bovendien verschillen ze van gerecht tot gerecht. Ze zijn belangrijk, want ze geven inzicht in wat de maatschappij van ons mag verwachten.”

Trots

De scheidende voorzitter van de Raad voor de rechtspraak is ‘trots’ dat hij bijna 6 jaar lang de hoogste man in de organisatie mocht zijn. “De Rechtspraak is een fantastische organisatie. Dat wist ik natuurlijk al, want ik loop al even mee. Maar vanuit deze positie heb ik ook weer gezien dat er heel veel loyaliteit, *know how*, denkkracht en creativiteit in de organisatie zit.” ■

Lintje bij afscheid

Erik van den Emster nam op 27 maart afscheid als voorzitter van de Raad voor de rechtspraak. Tijdens de afscheidsreceptie werd hij benoemd tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau. Minister Opstelten van Veiligheid en Justitie spelde hem de onderscheiding op. Opstelten noemde Van den Emster ‘dé representant van onafhankelijke rechtspraak, in statuur, in karakter, in professe’.

Entree van de Hoge Raad in Den Haag

Hoge Raad selecteert aan poort: hoven krijgen meer verantwoordelijkheid

De zes hoger beroepsinstaties denken in het project ‘Innoverende Hoven’ gezamenlijk na over hun toekomstige rol. Gerechtshoven, de Centrale Raad van Beroep en het College van Beroep voor het bedrijfsleven geven vaker dan voorheen een eindoordeel over zaken. Oorzaak is dat de hoogste beroepsinstantie, de Hoge Raad, sinds vorig jaar betrekkelijk eenvoudig kan beoordelen of zaken van voldoende belang voor de Nederlandse rechtsorde zijn om te behandelen. Door deze ‘selectie aan de poort’ krijgen de hoven een zwaardere verantwoordelijkheid. In de rechtspraak vervult elke instantie vooral haar eigen taak. Rechtbanken behandelen zaken in eerste instantie, als er beroep wordt aangetekend buigt

het gerechtshof zich over de zaak en daarna komt eventueel de Hoge Raad nog aan bod. De gedachte is nu dat als hoven arresten uitvoeriger motiveren, zij een coachende rol vervullen voor rechtbanken en bovendien ‘panklare’ uitspraken presenteren die de Hoge Raad als uitgangspunt kan gebruiken.

Dag van de Rechtspraak op 12 september

De Dag van de Rechtspraak wordt dit jaar op donderdag 12 september georganiseerd. Het jaarlijks terugkerende evenement zal steeds op de tweede donderdag van september plaatsvinden. De eerste Dag van de Rechtspraak vond in 2012 plaats. Vast onderdeel van de dag is de jaarlijkse Rechtspraaklezing. Vorig jaar sprak hoogleraar Bestuurskunde Paul Frissen over de reputatie van rechtspraak naar aanleiding van een onderzoek onder 32 vertegenwoordigers van de politieke, bestuurlijke en culturele elite.

6 procent meer rechtszaken door crisis

De aanhoudende economische crisis zorgt dit jaar voor 6 procent meer rechtszaken dan in 2012, onder meer door een toename van het aantal faillissementen en ontslagzaken. Dat staat in het Jaarplan Rechtspraak 2013, waarin de prognoses en beleidsvoornemens van de Raad voor de rechtspraak en de gerechten staan. Hoog op de agenda in 2013 en daarna staan verder digitalisering en vereenvoudiging van procedures.

Nieuwe rechtersopleiding start in 2014

De nieuwe opleiding tot rechter gaat in 2014 van start. Voordat juristen aan de opleiding tot rechter beginnen, moeten ze eerst 2 jaar 'buitenervaring' hebben opgedaan. Rechters worden al zo'n 55 jaar op dezelfde manier opgeleid. Recent afgestudeerde juristen volgen een 6 jaar durende opleiding en beslissen pas na verloop van tijd of ze rechter of officier van justitie willen worden. Ervaren juristen die overstappen naar de Rechtspraak, worden in één jaar klaargestoomd voor het vak. De ene variant duurt eigenlijk te lang en de andere te kort, vinden veel rechters. Om die reden is een nieuw 'opleidingshuis' bedacht. Honderden mensen van binnen en buiten de Rechtspraak dachten mee over de nieuwe opleiding.

Foto: 123RF

Financieel akkoord met kabinet garandeert kwaliteit rechtspraak

Er is een akkoord bereikt over de financiering van rechtspraak in de periode 2014-2016. De eerstkomende 2 jaar blijft de gemiddelde vergoeding voor een rechtszaak op peil. In 2016 levert de Rechtspraak een bijdrage aan de bezuinigingen van het kabinet. Dat is de uitkomst van de onderhandelingen die de minister van Veiligheid en Justitie en de Raad voor de rechtspraak voerden. Joop Pot, het lid van de Raad dat belast is met financiën, zegt dat er stevig onderhandeld is. "Het resultaat garandeert de kwaliteit van rechtspraak en komt tevens tegemoet aan de noodzaak dat iedereen een bijdrage levert aan de bezuinigingen." Het budget voor de Rechtspraak komt tot stand door een vergoeding vast te stellen voor verschillende soorten rechtszaken. Het budget wordt bereikt

door die vergoedingen te vermenigvuldigen met het aantal zaken dat wordt verwacht. Elke 3 jaar maken de Raad en de minister afspraken over de vergoedingen per type rechtszaak. Jaarlijks gaat er een kleine miljard euro om in de Rechtspraak.

Joop Pot: "Akkoord garandeert kwaliteit van rechtspraak"

De nieuwsbrief

Elke donderdag verstuurt de nieuwsredactie van de Raad voor de rechtspraak een nieuwsbrief. Abonnement? Zie de homepage van rechtspraak.nl.

“NIET WAT JE STEELT, MAAR DAT JE STEELT”

Als iets niet volgens de wet strafbaar is op het moment waarop het gebeurt, kan daarvoor niet worden veroordeeld. Dit legaliteitsbeginsel is zo belangrijk, dat het Wetboek van Strafrecht er mee begint. Maar de samenleving ontwikkelt zich snel en de wetgever kan niet alles voorzien. Hoe dan te voorkomen dat hiaten ontstaan in de strafwet, zonder dat deze zo elastisch is dat alles daar achteraf kan worden ondergebracht?

Daarvoor zijn strafbaarstellingen nodig die ruimte laten voor onvoorziene gevallen. De wetgever moet niet proberen alle concrete gevallen vooraf te omschrijven, maar moet de vinger leggen op het soort gedrag dat men wil kunnen bestraffen. Vervolgens moet de rechter in concrete zaken beoordelen of iets binnen een strafbaarstelling valt. Een mooi voorbeeld is de recente zaak over de diefstal van een virtueel amulet en zwaard. De strafbaarstelling van diefstal: 'enig goed dat aan een ander toebehoort wegnemen, met het oogmerk het zich wederrechtelijk toe te eigenen' kwam in 1886 in het wetboek. Zij blijkt de tand des tijds goed te weerstaan. In 1921 oordeelde de Hoge Raad dat elektriciteit kan worden aangemerkt als een goed en in 1982 ging het om giraal geld.

Nu had een 14-jarige verdachte met een ander een 13-jarige mishandeld en bedreigd met een mes om hem te dwingen via zijn account in het online spel Runescape een virtueel amulet en masker te 'droppen', zodat de verdachte dit op zijn eigen account kon zetten. De Hoge Raad liet de veroordeling voor diefstal in stand. Dat betekent dat ook virtuele objecten een 'goed' kunnen zijn in de diefstalbepaling uit 1886. Dat had de wetgever toen niet gedacht. Toch is dat niet in strijd met het legaliteitsbeginsel: bij diefstal gaat het meer om dat je steelt, dan wat je steelt. CBS News vatte krachtig samen: *'Teen steals virtual items, gets real punishment'* ■

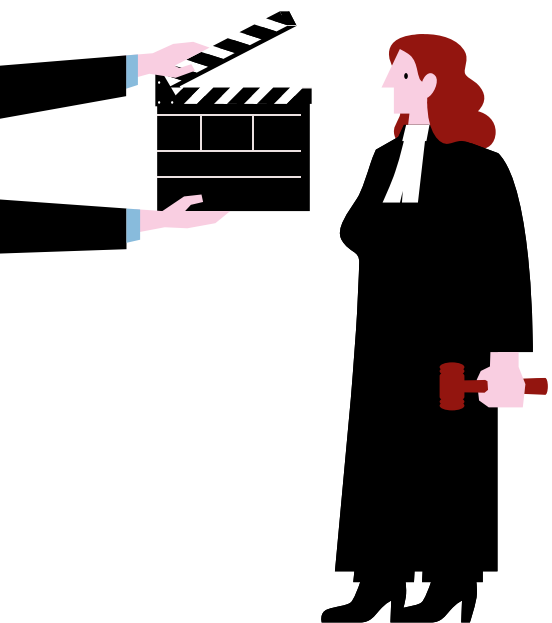
Geert Corstens
(president van de Hoge Raad)

RECHTERS IN DE SPOTLIGHTS

Camera en microfoon krijgen meer ruimte in de rechtszaal. Sinds 1 maart mogen niet alleen de eis en de uitspraak worden uitgezonden, maar in beginsel ook het gesprek tussen rechter en verdachte. Op die manier krijgt het publiek een beter beeld van wat rechtspraak inhoudt. Maar wat betekent deze nieuwe richtlijn voor rechters? Voor- en tegenstanders vertellen.

Tekst: Pauline van der Mije

Beelden van rechtszaken op tv zijn al lang geen bijzonderheid meer. Maar wat het publiek te zien krijgt, heeft weinig te maken met de dagelijkse praktijk. Drie rechters lopen een zaal binnen, de zaak wordt voorgedragen en even later leest de rechtbankvoorzitter het vonnis voor, vol juridisch jargon. Hoe ze tot hun oordeel zijn gekomen blijft onduidelijk. Want het hart van de zitting, waarin de rechter met de verdachte bespreekt wat er is gebeurd en wat daarover in het dossier staat, is alleen voor mensen in de zaal te volgen. “Dat daar ook schrijvende pers zit, vindt iedereen volstrekt normaal”, zegt Dirk Vergunst, voorzitter van de persrechters. “Rechtspraak moet openbaar en controleerbaar zijn, daarin hebben journalisten een rol. Maar audiovisuele media worden steeds belangrijker, dáár halen de meeste Nederlanders het nieuws vandaan. Dan is het goed om ook daar te laten zien hoe rechters omgaan met zaken die veel beroering wekken in de samenleving.”

Als de media die kans niet krijgen, grijpen anderen hem wel, voorspelt Vergunst. “Iedereen

heeft tegenwoordig opnameapparatuur in zijn telefoon, er zijn zelfs pennen met cameraatjes erin. Het is een illusie te denken dat we het gebruik daarvan kunnen controleren. Als dat zo was, stonden er ook geen stiekem gefilmde leraren op YouTube. Daarom is het beter dat we zelf stappen zetten om ons aan die nieuwe werkelijkheid aan te passen.”

Niet onbeperkt

De camera krijgt niet onbeperkt toegang tot de rechtszaal. Volgens de nieuwe richtlijn mogen professionele procesdeelnemers – officieren van justitie, advocaten en rechters - worden gefilmd, ook tijdens de behandeling van de feiten. Verdachten, slachtoffers, getuigen en publiek blijven buiten beeld, tenzij ze zelf toestemming geven. Tijdens de feitenbehandeling mag wel de stem van de verdachte worden opgenomen, eventueel vervormd om zijn privacy te beschermen. Camera en microfoon gaan weer uit bij het bespreken van persoonlijke omstandigheden van de verdachte. De rechter mag afwijken van de richtlijn

Foto: ANP Photo

(zie kader), maar moet dat besluit wel gemotiveerd publiceren op rechtspraak.nl.

Gewone taal

Paul van Dellen, rechter in Oost-Brabant, viel 1 maart met zijn neus in de boter. Omroep Brabant vroeg meteen de eerste dag toestemming om volgens de nieuwe regels opnamen te maken in de zaak tegen een oud-wethouder, verdacht van valsheid in geschrifte. Van Dellen: “Het is goed dat het publiek de rechter aan het werk ziet, ook als hij de feiten bespreekt met de verdachte. Laat maar zien dat wij op zitting gewone taal gebruiken. In het vonnis is het taalgebruik vaak formeler. Als de rechter alleen tijdens het voorlezen daarvan in beeld wordt gebracht, geeft dat zo’n vertekend beeld. Daarmee versterk je vooroordelen.”

Het afspreken van spelregels was snel gebeurd: de wethouder vond het prima dat zijn stem werd uitgezonden, hij wilde zelfs in beeld. Een medeverdachte maakte bezwaar. De filmploeg vond dat geen probleem; het ging om de wethouder. “Ik merkte dat ik iets

Persrichtlijn gemoderniseerd

De Rechtspraak werkt sinds 2003 met een persrichtlijn, waarin staat wat journalisten van de gerechten kunnen verwachten en omgekeerd. Als er aanleiding voor is, worden de regels bijgesteld. Zo is op 1 maart de Persrichtlijn 2013 in werking getreden, die veel meer dan zijn voorganger rekening houdt met moderne media. Twitteren is voortaan toegestaan en journalisten krijgen meer gelegenheid te filmen in de rechtszaal. Tot 1 maart werden alleen formele momenten van de zitting uitgezonden. Nu mag de rechter ook in gesprek met de verdachte worden gefilmd. Van de verdachte is dan de stem te horen. Dat bevordert de openbaarheid en controleerbaarheid van rechtspraak. Maakt de verdachte of officier van justitie bezwaar, dan moet de rechtbank daar een beslissing over nemen. Rechters kunnen ook zelf toestemming weigeren als de openbaarheid schadelijk is voor de waarheidsvinding, de privacy van betrokkenen of het ordelijk verloop van de zitting. De effecten van de nieuwe werkwijze worden na een jaar geëvalueerd.

Zie voor de persrichtlijn: www.rechtspraak.nl > actualiteiten > persinformatie > persrichtlijn

De belangstelling van de media voor de uitspraak van de kinderrechter in december 2009 in de zaak van het 'zeilmeisje' Laura Dekker dat solo rond de wereld wilde zeilen, was enorm. Vooraan vader Dick Dekker en zijn advocaat.

Foto: Hollandse Hoogte

beter op mijn woorden lette dan normaal, maar het verschil met een zitting zonder camera was klein hoor”, zegt Van Dellen.

Meningen verdeeld

De meningen van rechters over camera's op de zitting zijn verdeeld, blijkt uit recent onderzoek van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid: 51 procent is tegen, 39 voor en 10 procent staat er neutraal tegenover. Tot de enthousiastelingen behoort Alex van Maanen, strafrechter in Utrecht. “De meeste mensen komen nooit in de rechtbank, die hebben geen idee hoe het hier toegaat”, zegt hij. “Ik vind het goed als daar meer van uitgezonden wordt.”

Van Maanen werkte daarom vorig jaar mee aan de reportageserie *De Rechtbank*. Een bewegende camera verstopt achter een spiegelwand en vaste opnameapparatuur in de zaal legden rechtszaken vast als de deelnemers daarmee hadden ingestemd. “Ik begon een beetje gespannen, maar dat was snel over”, zegt Van Maanen. “Op de zitting ben je te gefocust aan het werk om je bewust te zijn van de camera, zeker als je met de verdachte praat.”

Hij vond het vreemd om zichzelf op tv te zien, maar ook heel leerzaam. “Ik wist niet dat ik zo vaak met mijn pen zat te spelen, dat leidt vast erg af. En bladeren in het dossier terwijl ik naar de verdachte luister, doe ik ook niet meer. Ik ben gewend intussen relevante passages op te zoeken, dat kan ik goed combineren. Maar het ziet eruit alsof ik niet luister, dus voortaan wacht ik daarmee.”

Geen idee

Van Maanen let extra op zijn taalgebruik als de camera draait. “Ik sluit vaak aan bij de woordkeuze van de verdachte, dan krijg je een beter gesprek. Stel dat iemand overal op reageert met ‘wat een gelul’ en ik wil toch ergens over doorvragen, dan zal ik zeggen: ‘Ik weet dat u het allemaal gelul vindt, maar...’. Dat doe ik niet voor de camera. Want als zo'n uitspraak zonder context wordt uitgezonden en de kijker alleen mij hoort praten, maakt dat een vreemde indruk. Dan kies ik toch maar voor ‘onzin’.”

Het contact tussen rechter en verdachte kan daardoor afstandelijker worden. “Maar als het belangrijk is, blijf ik gewoon zeggen waar het

“

Wat blijft over van de werkelijkheid als journalisten knippen, plakken en commentaar toevoegen?”

op staat. In zedenzaken bijvoorbeeld benoemen wij seksuele handelingen expliciet en in alledaagse bewoordingen, zodat we allemaal begrijpen waar het om gaat. Ik heb eens gehoord dat een officier van justitie keurig vroeg of een verdachte gemeenschap had gehad met de aangeefster. De man had geen idee wat daarmee bedoeld werd.”

Aanpassen

Zijn collega Jetty Gerritse, die ook meewerkte aan de serie, voelde de veranderingen die de camera teweeg brengt nog sterker. Als familierechter behandelt ze vrijwel al haar zaken achter gesloten deuren. Verbaasd zag ze hoe sommige mensen extra hun best doen als de camera draait. “Bepaalde advocaten komen ineens met lijvige pleitnota's aanzetten, terwijl ze anders gewoon uit de losse pols praten.” Zelf paste ze zich ook aan. “In familiEZaken komen per definitie zeer gevoelige dingen ter sprake. Alle belanghebbenden hadden toestemming gegeven, maar ik was toch terughoudend. Mensen krijgen er echt wel last van als ik op tv al hun schulden, huisvestingsproblemen en mishandelingen benoem.” Zo wordt de behandeling van de feiten wel zichtbaar voor het publiek, maar ook oppervlakkiger, denkt ze. Zeker als de pers over de beelden gaat. “Wat blijft er van de werkelijkheid over als journalisten knippen, plakken en commentaar toevoegen?”

Tragedies

Raadsheer Marleen Gerretsen van het gerechtshof in Den Haag kan erover meepraten.

Zij behandelt regelmatig hoger beroepszaken over dodelijke verkeersongelukken. “Vreselijke tragedies zijn dat vaak, waarvan niet alleen de nabestaanden, maar ook de verdachten helemaal kapot zijn”, vertelt ze. “Dan zitten er twee huilende families in de zaal.”

In zo'n zaak met eigenlijk alleen slachtoffers kreeg Gerretsen ooit het verzoek de uitspraak te laten filmen. Ze las een zeer uitgebreid arrest voor om alle nuances aan bod te laten komen. “Maar op tv werd daar één zin van uitgezonden: dat de nabestaanden onherstelbaar leed was aangedaan. Verder kwam de familie van het slachtoffer uitgebreid in beeld. De teneur was dat het hof belachelijk laag had gestraft, daar waren alleen bevestigende beelden en citaten bij gezocht.” Het ontnam haar alle lust om nog eens mee te werken aan filmopnamen.

Waakhond

Dat de pers als een waakhond op de huid van de rechtspraak zit, vindt raadsheer Jeanette Pols van het gerechtshof in Den Bosch uitermate belangrijk. “Maar de privacy van verdachten, slachtoffers, getuigen en deskundigen is ook van groot belang”, zegt ze. “Dat ik gefilmd word is niet erg, ik heb een publieke functie. Maar ik ben tegen het uitzenden van de stem van de verdachte. Mensen zijn onschuldig totdat het tegendeel bewezen is. Als zij de kans lopen dat hun verklaring tot in lengte van dagen te horen is op internet, geeft dat veel extra druk. De kans bestaat dat ze daarom weinig zeggen of helemaal niet naar de zitting komen, terwijl het juist zo belangrijk is dat verdachten veel vertellen.

De waarheidsvinding kan daardoor in het gedrang komen en die gaat wat mij betreft vóór het belang van uitzending.” Pols en haar collega's van de strafsector van het Bossche hof hebben daarom besloten alleen in uitzonderlijke gevallen toestemming te geven voor het maken van beeld- en geluidsopnamen tijdens de feitenbehandeling.

Sensatie

Sommige rechters zijn bang dat sensatiezucht de overhand krijgt naarmate de camera meer ruimte krijgt. Spectaculaire momenten en bloopers bepalen straks het beeld van de rechtspraak, is hun vrees. Procesdeelnemers

zullen het podium pakken om de publieke opinie naar hun hand te zetten. De rechtszaal verandert in een theater.

Proces Wilders

Het proces Wilders, dat in 2010 live werd uitgezonden, staat velen nog helder voor de geest. De camera stond als een vergrootglas op de zitting, die niet alleen door de politieke lading uitzonderlijk was, maar ook doordat het Openbaar Ministerie eigenlijk niet wilde vervolgen en op vrijspraak aanstuurde. In plaats van twee strijdende partijen die ieder hun gelijk proberen te halen, roerde nu alleen de verdachte met zijn advocaat zich in de media, en zij richtten hun pijlen op de rechters. Kijkers waren getuige van een gespannen sfeer, waarin advocaat Bram Moszkowicz de rechtbank meermaals terecht wees. Een kritische vraag aan Wilders en een opmerking waarmee rechtbankvoorzitter Jan Moors begrip leek te tonen voor een slachtoffer in deze zaak (ze wilde niet naar de film Fitna kijken), wekten volgens de advocaat de schijn van partijdigheid. Toen de rechtbank later een getuigenverzoek niet meteen inwilligde, gaf de wrakingskamer hem gelijk en moesten andere rechters de zaak overnemen.

“
Ons werk
gaat over details
en nuances”

Moors was op slag een bekende Nederlander. Iedereen had zijn oordeel over hem klaar, journalisten wroetten in zijn privéleven. Het was een vreemde gewaarwording, zegt hij achteraf. Maar het heeft hem niet van zijn overtuiging afgebracht dat camera's een plek verdienen in de rechtszaal. “Laat maar zien hoe wij ons werk doen, dat is prima”, zegt hij. “Maar bereid rechters daar wel goed op voor, want wat je denkt uit te stralen, kan er op beeld heel anders uitzien. Bovendien zenden de media altijd slechts een deel uit. Omdat ons werk over details en nuances gaat, kan dan

een verkeerd beeld ontstaan, met een negatief effect op de rechtspraak als geheel tot gevolg.”

Assertiviteit

Meer openbaarheid vraagt om een assertieve houding van de rechterlijke organisatie, vindt hij. “Rechters zeggen vaak dat wij ons werk niet hoeven toe te lichten, dat kwalitatief goede rechtspraak vanzelf vertrouwen oplevert. Maar ik denk dat we veel meer naar buiten kunnen treden om duidelijk te maken waar wij voor staan.” Dat wordt urgenter naarmate de camera dieper de rechtszaal binnendringt en voor misverstanden kan zorgen, vindt Moors. “Zeker bij een zaak die zo in de spotlights staat, moeten we bereid zijn zo nodig 's avonds meteen aan te schuiven bij praatprogramma's en actualiteitenrubrieken, om uit te leggen wat er op de zitting is gebeurd.” ■

Verschillende motieven rechters voor verbod maken opnames

Rechters hebben verschillende motieven om het opnemen van de feitenbehandeling af te wijzen. Vaak staat bescherming centraal van slachtoffers en verdachten tegen indringende fragmenten die steeds opnieuw uitgezonden kunnen worden. Maar het uitzenden van de feitenbehandeling kan ook gunstig zijn voor verdachten, oordeelde de Haagse rechtbank onlangs.

Beeld- en geluidsfragmenten komen veel harder binnen dan een artikel in de krant. Daarom stond het gerechtshof in Amsterdam geen camera's toe bij het hoger beroep van Roberts M. Hem horen vertellen over de seksuele mishandeling van baby's, zou ook in de toekomst

erg confronterend kunnen zijn voor de betrokkenen. De rechtbank in Groningen besloot de vermoorde Marianne Vaatstra te beschermen tegen verspreiding van intieme details, die onvermijdelijk aan bod zouden komen in een gesprek met de verdachte over haar verkrachting. Openbaring van de details van de verkrachting via audiovisuele media zou Marianne met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid niet hebben gewild, aldus de rechtbank.

In een ontuchtzaak bij de rechtbank in Arnhem protesteerden aanklager en verdachte allebei tegen het maken van opnames. De rechtbank wees het verzoek

van Omroep Gelderland af in verband met de privacy van de slachtoffers, maar ook van de verdachte in het huis van bewaring. Verrassend genoeg kwam de Haagse rechtbank tot een andere conclusie toen een van ontucht verdachte leraar bezwaar maakte tegen geluidsopnames. De media hadden al veel aandacht besteed aan die zaak en de berichtgeving was 'niet altijd op feiten gebaseerd', stelde de rechtbank. Het zou daarom goed zijn dat haar eigen verhaal - met vervormde stem - naar buiten kwam.

Zie ook: www.rechtspraak.nl > actualiteiten > persinformatie > motivering afwijzing opnames

STORMLOOP OP HOGER BEROEP

Burgers die in hoger beroep gaan tegen een beslissing van gemeente, uitkeringsinstantie UWV of ander bestuursorgaan, verliezen dat gemiddeld vier van de vijf keer. Toch is het percentage hoger beroepszaken in het bestuursrecht aanzienlijk hoger dan in andere sectoren. Tekst: Stijn Dunk

In het bestuursrecht wordt in 23 procent van de zaken in hoger beroep gegaan. In het civiele recht en strafrecht is dat respectievelijk 5 en 10 procent. ‘Deze stormloop op het hoger beroep’ leidt ertoe dat burgers ‘na jarenlang procederen veelal teleurgesteld zullen worden’, stellen onderzoekers Martje Boekema, Michiel Herweijer en Bert Marseille van de Rijksuniversiteit Groningen vast. De wachttijd op uitspraak in hoger beroep is 18 tot 21 maanden. De onderzoekers verkennen vier drempels voor het grote aantal hoger beroepszaken in het bestuursrecht. Eén weg wordt al bewandeld: het minder juridisch behandelen van rechtszaken in eerste aanleg. Deze zogeheten nieuwe zaaksbehandeling (zie ook ‘Bestuursrecht: beter en sneller’, pagina 20) lost het onderliggende conflict op en dat leidt tot minder hoger beroep. Een tweede optie is invoering van het grievenstelsel. Daarbij moet je in hoger beroep dieper ingaan op de omstreden aspecten van het vonnis. Dat kost meer tijd dan in het huidige grondenstelsel: nu zet elke partij nog een keer zijn belangrijkste punten op papier. Voor

vreemdelingenzaken geldt het grievenstelsel nu al: daar komt hoger beroep ook minder voor. Nog strenger is het verlostelsel. Daarbij moet ieder hoger beroep voldoen aan bepaalde eisen. Bijvoorbeeld dat via het hoger beroep een principiële rechtsvraag kan worden opgehelderd. Ook dit kost meer tijd en geld. Dit is zichtbaar in Duitsland, waar na invoering van dit stelsel het aantal hoger beroepszaken met een kwart daalde. Een vierde optie is het verhogen van de griffierechten: het bedrag dat het aanspannen van een zaak kost. Elke verhoging vertaalt zich snel in een daling van het aantal zaken. Grote verhogingen van de griffierechten zoals het vorige kabinet voorstelde, raden de auteurs af. Daardoor zou het gebruik van hoger beroep te sterk afnemen.

Boekema, I.M., Herweijer, M. en Marseille A.T., *Toegang tot het hoger beroep in het bestuursrecht. Grenzen en mogelijkheden voor het sturen van het beroep op de appelrechter* (Bestuurswetenschappen 2, 2012). ■

Grote rol rechter bij massaclaims

Dexia, SNS Bank, in beide rechtszaken diende een grote groep gedupeerden gezamenlijk een schadeclaim in, vaak begeleid door grote advocatenkantoren. Een bekend probleem bij deze massaclaims is het toezicht op advocaten of andere vertegenwoordigers: werven zij hun cliënten niet te agressief en rekenen zij geen te hoog tarief? Een van de mogelijke toezichthouders is de rechtbank. Een grotere toezichtrol van de rechtbank heeft voor- en nadelen, concluderen onderzoekers Ianika Tzankova (Tilburg University) en Jeroen Kortmann (Universiteit van Amsterdam).

Massaclaims komen veel voor in Amerika en Engeland. Daar beoordelen rechters niet alleen de claims, maar hebben zij ook een grote rol in het aansturen van partijen die de gedupeerden vertegenwoordigen. Zo kunnen Amerikaanse rechtbanken de ‘redelijke vergoeding’ bepalen die advocatenkantoren mogen vragen. In Nederland is de regie door de rechter in de praktijk beperkt. Toch biedt de Wet Collectieve Afwikkeling Massaschade formeel stevige bevoegdheden. Het waarborgen van een eerlijk proces door de rechtbank, heeft volgens de onderzoekers voordelen. Een rechtbank kent de omstandigheden van de zaak en is minder afhankelijk van de medewerking van de diverse partijen. Toch is de rechtbank volgens de onderzoekers niet de meest ideale regisseur. Veel rechtbanken in Europa hebben weinig onderzoeksbevoegdheden, zodat zij slechts beperkt informatie kunnen verzamelen. Bovendien hebben rechtbanken hiervoor weinig tijd en geld. Daarom zou de controle door de rechtbank aangevuld moeten worden met andere vormen van toezicht.

Tzankova, I.N., Kortmann, J., Remedies for consumers of financial services: collective redress and improvement of class representation (European Journal of Consumer Law 1, 2012)

CONSTRUCTIEVE DWARSLIGGER

Rinus Otte schreef in 2010 een kritisch boek over rechters en probeert als constructieve dwarsligger de rechtspraak dienstbaar te zijn. “Zonder dwarsliggers geen sporen waarover de trein zijn koers bepaalt.” De oprichter van blog ivorentoga.nl probeert het debat aan te wakkeren en is daarbij niet bang heilige huisjes om te stoten.

Tekst: Rob Edens Foto's: Peter Drent

“**W**at een somber beeld van de rechtspraak heb je neergezet.” Deze opmerking kreeg Rinus Otte, auteur van het in 2010 verschenen *De nieuwe kleren van de rechter. Achter de schermen van de rechtspraak* herhaaldelijk te horen. In het boek verhaalt Otte over een gebrekkige rechterlijke organisatie, moeizame onderlinge verhoudingen, nauwelijks aanstuurbare rechters en over zijn eigen bestuurlijke ervaringen. Rechters namen hem dit kijkje in de keuken niet in dank af. Hij is nog steeds oprecht verbaasd over de kwalificatie ‘somber beeld’. “Ik zie dat helemaal niet zo.” In het manifest dat in december door raadsheren van het gerechtshof Leeuwarden naar buiten werd gebracht en dat onder meer klaagt over de nadruk op productiecijfers en de rol die de gerechtsbesturen en de Raad voor de rechtspraak daarin spelen, ziet Otte ingrediënten uit zijn boek terugkomen. “Ik zie veel persoonlijke onvrede. Over mijn boek zei men: bij ons is het niet zo. Maar er staan zeventien handtekeningen van rechters onder het manifest. Opvallend vind ik dat de oorzaak voor de onvrede bij anderen wordt gezocht, terwijl ik denk dat er veel gewonnen is als iedereen probeert in zijn eigen omgeving het verschil te maken en het eigen werk beter te organiseren. Organisatorisch heil komt niet van boven, maar begint bij jezelf.”

Illusie

“Een illusie armer, een ervaring rijker”, typeert Otte zijn eigen jaren als bestuurder van een gerecht (vergelijkbaar met directielid) tot 2008. “Als bestuurder heb ik de oplossingen niet kunnen vinden. En na een tijdje van bezinning besloot ik: nooit meer bestuurder. In plaats daarvan zoek ik nieuwe verbindingen tussen organisatie en inhoud van het strafproces.”

Otte is senior raadsheer in het gerechtshof (een rechtbank kent rechters, gerechtshoven raadsheren) in Arnhem-Leeuwarden en geeft leiding aan de strafrechters. In deze functie is hij onder meer sinds 2009 verantwoordelijk voor de ‘Proeftuin’, een innovatieve werkwijze waarbij rechters de regie hebben over het agenderen en organiseren van strafprocessen – zaken die in de regel vóór rechters geregeld worden. De werkwijze is gestoeld op prestatieafspraken (in een bepaalde periode een x-aantal zaken afronden), rechters krijgen verder maximale vrijheid. Er is één voorwaarde: afspraken nakomen. De efficiencywinst is zéér overtuigend: waar in de reguliere werkwijze bij rechtbanken gemiddeld tussen 30 en 60 procent van de

Ivorentoga.nl

Ivorentoga.nl is een door Rinus Otte opgericht blog. Vier juristen (Willem Korthals Altes, senior rechter rechtbank Amsterdam, Rick Robroek, stafjurist gerechtshof Arnhem-Leeuwarden en wetenschapper, Dato Steenhuis, ex-lid van het college van procureurs-generaal van het OM en Otte) schrijven korte opiniestukken. Volgens Otte is er een schrijnend gebrek aan debat (“vakbladen worden steeds minder gelezen”). Hij probeert dat met ivorentoga.nl los te trekken. “Het zou mooi zijn als het blog een aanjager is voor debat over verschillende werkwijzen en opvattingen over een goede organisatie van het strafproces. Als ik een kleine bijdrage kan leveren om opvattingen minder vanzelfsprekend te maken, heb ik meer bereikt dan ik als bestuurder had gekund.”

“**Ik zie veel persoonlijke onvrede”**

zaken wordt aangehouden, is dat in de proeftuin minder dan 10 procent. De zaken worden bovendien binnen 6 maanden afgedaan.

Nieuwsgierig

Wie denkt dat Otte door zijn verleden zuur is geworden, vergist zich deerlijk. We zitten in een restaurant aan de Herengracht in Amsterdam en praten bijna drie uur lang. Otte viel van zijn streng gereformeerde geloof, maar praat nog wel in termen als dankbaarheid, dienstbaarheid, schuld en boete. Hij is vrolijk, grappig ("ik ben 52 maar heb een ouwe kop, mijn kinderen hebben de grootste pret als mij bij het museumloket wordt gevraagd om mijn 65+-pas"). Hij is enthousiast over het tijdsge wicht. "Een geweldige tijd. Autoriteit telt minder. Mensen zijn overgevoelig en snel teleurgesteld in organisaties. De Rechtspraak kent problemen, maar in de gezondheidszorg of in het universitaire wereldje is het niet anders. Het gist en het borrelt. Het speelt met name bij overheidsorganisaties, die medewerkers niet werven met hoge salarissen of bonussen, maar met veel vakantiedagen, flexibele werktijden en ontplooiingsmogelijkheden. Als je probeert abstraherend en nieuwsgierig naar deze processen te kijken, is het fantastisch om deze tijd mee te maken."

Hokje

In de voorbereiding op het gesprek groeit de verwarring. Wie is Rinus Otte, waar staat hij voor? Eén ding is zeker: hij past niet in een hokje. Na lezing van zijn talloze, goed onderbouwde

“

Rembrandt kreeg ook maar één keer betaald voor een schilderij”

opiniestukken op ivorentoga.nl ("mijn leukste speeltje", zie ook kader pagina 16), komt een veelzijdig beeld naar voren. Kritisch, soms plagerig, maar geen kankerpit. Tegen groot-schalige procedures, maar voor schaalvergroting. Veel rechters hebben problemen met de financieringsmethode (gerechten krijgen geld per gewezen vonnis, een zaak die snel wordt afgehandeld levert net zo veel op als een slepende zaak), hij niet. Otte heeft geen kritiek op de Raad voor de rechtspraak, maar is wel voor meer lokale autonomie. Anders dan verreweg de meeste collega's vindt hij dat gerechtsbesturen zich actief moeten bemoeien met wie grote of gevoelige zaken behandelt. Otte heeft kritiek op de organisatie, maar is trots op de kwaliteit van vonnissen. "Zet drie doorsnee rechters bij elkaar en je krijgt een prima uitspraak. Het SCP meet periodiek het vertrouwen in instituten. De Rechtspraak scoort continu meer dan 70 procent vertrouwen, hoger dan welk ander instituut dan ook! Blijkbaar doen we iets goed."

Dwarsligger

Hoe typeert Otte zichzelf eigenlijk? De senior raadsheer lacht om de vraag. "Als positieve dwarsligger. Die rol past mij. Ik wil reflecteren,

maar binnen het systeem blijven. De kern van mijn betoog is steeds terug te voeren op de organisatie op de werkvloer. De rechter is niet meer de regisseur van zijn eigen werk. Een rechter moet zijn werk zo organiseren dat er één zitting is waarop de zaak wordt afgedaan, in plaats van soms wel vier zittingen. Met een goede voorbereiding kan dat vaak. Rembrandt kreeg ook maar één keer betaald voor een schilderij." Otte ziet zaken die in hoger beroep helemaal opnieuw worden behandeld, terwijl de partijen het over alles eens zijn, behalve over de straf: "Zo'n zaak hoeft dus niet helemaal over. Ik pleit voor een terugkeer van de ambachtelijkheid, veel meer maatwerk op de vierkante centimeter, waaraan rechters een eigen invulling geven. De spannendste vraag de komende tijd gaat over de spanning tussen standaardmatig werken en de behoefte aan maatwerk. Beide zijn onmisbaar, maar er is een nieuw evenwicht nodig"

Klippen

Het zit niet in Ottes karakter om op te geven, hij zal het debat blijven aanwakkeren. "Om soms tegen de klippen op aandacht voor veranderingen te vragen, is een opstelling als dwarsligger noodzakelijk. Zonder scherpte komt het debat niet op gang. Het is niet altijd makkelijk, want die scherpte wordt me vaak niet in dank afgenomen. Maar ik geloof, en wil blijven geloven, dat voor het goede spoor dwarsliggers nodig zijn." ■

Rinus Otte, gehuwd, 3 kinderen, geboren op 14 maart 1961 in Zierikzee, studeerde rechten in Utrecht

1988-heden: Wetenschappelijk medewerker Universiteit van Tilburg (tot 1993) en Rijksuniversiteit van Groningen, vakgroep straf(proces)recht
 1995-1998 Rechter te Assen en raadadviseur ministerie van Justitie
 1998-2005: Raadsheer gerechtshof Arnhem; vanaf 2000 teamvoorzitter en vanaf 2002 vice-president
 1999-2005: Hoogleraar Verkeersrecht en verkeerskunde bij de faculteiten Rechtsgeleerdheid en Psychologie Rijksuniversiteit Groningen
 2005-2008: Vicepresident gerechtshof Amsterdam, bestuurslid en voorzitter strafsector
 2008 – heden: Vice-president gerechtshof Arnhem, sinds 1 februari 2010 teamvoorzitter
 2009 – heden: Bijzonder hoogleraar Organisatie van de rechtspleging aan de Rijksuniversiteit Groningen

JAARWISSELING: (G)EEN NORMALE AVOND

Rechterlijke uitspraken roepen soms vragen op. Na de jaarwisseling ontstond verwarring over de vraag of vergrijpen gepleegd op oudejaarsavond strengere straffen rechtvaardigen dan gewelddadigheden op andere avonden. Wat was hier aan de hand? Tekst: Rob Edens Foto: 123RF

Wat is de voorgeschiedenis?

Het Openbaar Ministerie kondigde in december - net als voorgaande jaren - aan dat tijdens de jaarwisseling hard zou worden opgetreden tegen veroorzakers van ongeregelde heden. De officier van justitie zou in 'strafzaken die te maken hebben met de jaarwisseling hogere geldboetes, taakstraffen of gevangenisstraffen' eisen dan wanneer dat delict op een andere dag zou worden gepleegd.

Waarom ontstond de verwarring over de status van oudejaarsavond?

Een Haagse politierechter behandelde op 2 januari vier zaken naar aanleiding van ongeregelde heden tijdens oudejaarsnacht. De rechter zei tijdens de zitting: "Rond de jaarwisseling gaat het OM op een andere toer, terwijl oudejaarsnacht een nacht is als alle andere uitgaansnachten" (zie ook www.rechtspraak.nl/actualiteiten/op-de-rol). De Haagse rechter strafte lager dan de officier van justitie had geëist. Een Rotterdamse politierechter strafte een dag later voor vergrijpen in de nacht van 31 december op 1 januari wél overeenkomstig de hogere eisen van de officier van justitie.

Hoe kan dat? Rechters kijken altijd naar het strafdossier, wetgeving, de persoonlijke omstandigheden van de verdachte en naar de

maatschappelijke context. Die context in dit geval was dat het OM er de nadruk op legde dat mensen ongestoord Oud en Nieuw moesten kunnen vieren en hulpverleners hun werk goed moesten kunnen doen. Alles afwegend legt de rechter per specifieke zaak een passende straf op. Daarbij kijkt hij ook of het gepleegde feit direct in verband gebracht kan worden met de viering van Oud en Nieuw. Als hij dat verband niet ziet, zal hij de strengere eis van het OM niet volgen. De rechter is onafhankelijk in zijn afwegingen.

Maar is oudejaarsavond nou anders dan andere avonden?

Ja. Het OM tekende tegen drie 'Oud- en Nieuwuitspraken' van de Haagse politierechter hoger beroep aan. Het gerechtshof Den Haag oordeelde begin februari dat 'het enkele gegeven dat een gewelds- of een ander delict wordt gepleegd tijdens de viering van Oud en Nieuw niet zonder meer reden geeft tot het opleggen van een zwaardere straf (...). Er zijn evenwel delicten die gepleegd worden tijdens Oud en Nieuw die rechtstreeks in verband kunnen worden gebracht met het kenmerkende gevaarzettende karakter van de jaarwisseling. In dat geval kan een aanzienlijker (gevangenis) strafoplegging op zijn plaats zijn', aldus het hof in het vonnis.

Kenmerkende gevaarzettende karakter? Het hof licht ook dit toe: Oud en Nieuw kenmerkt zich door een samenscholing van mensen, veel drank, een explosieve sfeer en vuurwerk op grote schaal. Vooral vuurwerk onderscheidt Oud en Nieuw van andere grote uitgaansgelegenheden, aldus het gerechtshof.

Had dat gevolgen voor de uitspraken in hoger beroep?

In één van de drie zaken zag het gerechtshof een direct verband met Oud en Nieuw. Een 27-jarige man, die eerder brand had gesticht, bedreigde en beledigde op 1 januari om 0.30 uur agenten toen zij hem wilden arresteren. Door het agressieve en opruiende gedrag van de dronken man, keerde een groep jongeren zich tegen de agenten, onder meer door het gooien van zwaar vuurwerk. Voor de agenten ontstond een bedreigende situatie. Het hof legde een hogere straf op dan de politierechter deed: 4 weken cel, waarvan 2 voorwaardelijk en een verbod om tijdens de komende jaarwisseling buiten te mogen zijn. In de twee andere zaken in hoger beroep, was het hof het met de politierechter eens dat er geen verband was tussen de gepleegde delicten en Oud en Nieuw. En dan geldt oudejaarsavond als een gewone uitgaansavond. ■

BESTUURSRECHT: BETER EN SNELLER

Van een strikt juridische benadering naar een echte oplossing van het conflict: sinds kort werken bestuursrechters anders. “Nu zoeken we naar praktische oplossingen daar waar het kan.” Tekst: Evita Westfa Illustratie: Aad Goudappel

Peter Nihot, bestuursrechter: “Nu willen we weten waar het écht over gaat. Dat kan soms emotionele momenten opleveren, maar daar is ruimte voor”

“Ik zorg al jaren voor mijn vader: 24 uur per dag, zeven dagen in de week. Maar ik kan het niet meer alleen, ik heb hulp nodig. Waarom zien ze dat niet?” Aan het woord is een geëmotioneerde vrouw tijdens de behandeling van haar rechtszaak bij bestuursrechter Peter Nihot. Die heeft haar gevraagd te vertellen waar het hier nu eigenlijk precies om gaat. Als het mevrouw af en toe te veel wordt, stelt Nihot haar gerust en moedigt hij haar vriendelijk aan verder te vertellen.

Tot vorig jaar was de sfeer bij de bestuursrechter nog totaal anders. Nihot: “Er was geen ruimte voor persoonlijke verhalen. Het verloop van een zaak lag grotendeels vast, rechters stelden zich terughoudend op: zij zaten aan het juridisch kader vastgebakken. Een bestuursrechtzitting was vaak een rituele dans. Nu willen we weten waar het écht over gaat. Dat kan soms emotionele momenten opleveren, maar daar is ruimte voor.” Nihot is bestuursrechter en inspirator van de nieuwe zaaksbehandeling (nzb). Hij legt uit dat partijen makkelijker vrede hebben met de

uitkomst van een rechtszaak als ze het gevoel hebben dat er echt naar hen geluisterd is. “Iemand gaat weg met het gevoel: Ik ben gezien en gehoord.”

Onderliggende belangen

In 2012 is de nieuwe zaaksbehandeling in het bestuursrecht ingevoerd. Die is er op gericht geschillen tussen burgers en bestuursorganen sneller en op een aanvaardbare manier af te handelen. Nihot: “We willen op een andere manier met conflicten tussen overheid en burgers omgaan: minder alleen juridisch en met meer oog voor de onderliggende belangen.” “Er was veel kritiek op de manier waarop bestuursrechters te werk gingen”, zegt Nihot. “Zowel van burgers als politici en wetenschappers. Zaken duurden te lang, partijen hadden vaak geen idee welke kant het met hun zaak op ging en uitspraken boden onvoldoende duidelijkheid over hoe het nu verder moest.” Ook onder bestuursrechters was volgens Nihot onvrede. “Wij hebben zelf het initiatief genomen om te kijken hoe we het bestuursrecht konden verbeteren.”

Nieuwe zaaksbehandeling, wat is het?

Het bestuursrecht gaat over de rechten en plichten van burgers tegenover de overheid. Maar het bestuursrecht regelt ook op welke manier de overheid beslissingen moet nemen en wat de burger moet doen als hij het met zo'n beslissing niet eens is.

Met de nieuwe zaaksbehandeling komt de Rechtspraak tegemoet aan kritiek op de bestuursrechtelijke procedure. Die was niet helder en begrijpelijk genoeg en het duurde te lang voordat de rechter een besluit nam. Ook bleken conflicten na een uitspraak lang niet altijd opgelost.

Vanaf 2012 wordt de nieuwe zaaksbehandeling (nzb) in het bestuursrecht in de hele rechtspraak toegepast. Die is er op gericht zaken sneller te behandelen en op een juridisch verantwoorde manier op te lossen.

De rechter en partijen hebben daarbij een actieve en flexibele instelling en houden rekening met elkaars belang(en).

Na binnenkomst van een zaak wordt er naar gestreefd een zaak binnen 13 weken

te behandelen. De rechter trekt minder tijd uit voor vooronderzoek en procespartijen krijgen binnen enkele weken bericht wanneer de zitting zal plaatsvinden. Tijdens de zitting bespreekt de rechter met partijen het achterliggende conflict en wat er voor hen op het spel staat.

Daarna kan de rechter verkennen of er bij partijen bereidheid bestaat om de zaak te schikken of het geschil via mediation op te lossen. Er kunnen afspraken worden gemaakt over het leveren van bewijs of het benoemen van een deskundige. Maar de rechter kan ook direct mondeling uitspraak doen of met een zogenaamde tussenuitspraak richting geven aan het vervolg van de procedure.

Alleen in vreemdelingenzaken werken de meeste rechtbanken nog niet volgens de nieuwe zaaksbehandeling. De Rechtspraak onderzoekt samen met de Immigratie- en Naturalisatie Dienst, advocatuur en Vluchtelingenwerk of de nieuwe zaaksbehandeling ook in vreemdelingenzaken kan worden ingevoerd.

Marianne Tupker, stafjurist UWV Tupker coördineert en begeleidt medewerkers die uitkeringsinstantie UWV vertegenwoordigen in gerechtelijke procedures. Bijvoorbeeld als iemand naar de rechter stapt omdat hij het niet eens is met de beslissing om zijn uitkering stop te zetten. “Bij de nieuwe zaaksbehandeling is het bewaken van de rechtsgelijkheid een belangrijk en soms lastig punt”, zegt Tupker. “Je kunt niet de ene week dit en de andere week dat afspreken. Dan krijg je willekeur.” “Als we kort van tevoren van de rechtbank horen dat een zitting gepland is, hebben we soms weinig tijd om ons voor te bereiden”, vertelt Tupker. Nu hebben we met de rechtbank afgesproken dat bij de planning van zittingen rekening wordt gehouden met de bezetting van onze juristen.” Volgens Tupker voelen medewerkers zich soms onder druk gezet door de rechter. De UWV-juristen hebben aan de ene kant te maken met wet- en regelgeving en aan de andere kant met de eigen, complexe organisatie. Daarom moeten medewerkers volgens Tupker niet alleen meedenken over oplossingen, maar ook grenzen aangeven. Grenzen worden gevormd door de wet én door de werkwijze van het UWV. Ze moeten heel duidelijk zijn over wat er wel en wat er niet mogelijk is. Tupker: “Samen met de rechter kun je dan kijken waar de ruimte zit.” Al met al is de stafjurist positief. “Ik vind het goed dat je naast het strikt juridische, ook kijkt naar waar het écht om gaat in een zaak. En wat het betekent voor een klant. De zitting is voor onze medewerkers ook leuker geworden. Je werkt gezamenlijk aan een oplossing voor het probleem. Ik denk dat zij door de nieuwe zaaksbehandeling breder naar zaken zijn gaan kijken.”

Peter van der Voorn,
jurist gemeente Utrecht

“Mijn werk is door de nieuwe zaaksbehandeling dynamischer en leuker geworden”, zegt Peter van der Voorn. “Je gaat veel meer met elkaar in gesprek en kijkt of je er samen uit kunt komen.”

Van der Voorn vertegenwoordigt de gemeente Utrecht in juridische procedures. Bijvoorbeeld als iemand in het geweer komt tegen het weigeren van de aanpassing van een woning of van een bijstandsuitkering.

“Hiervoor keek je in bestuursrechtzaken vaak naar het verleden, nu kijk je ook naar de toekomst. Een goed voorbeeld is de zaak die ik vanochtend had. Een burger wilde een snellere scootmobiel. Vroeger zou de rechter alleen hebben gekeken of de afwijzing formeel-juridisch juist was. Nu gaf hij direct aan dat een snellere variant er niet in zat, maar dat wel kon worden bekeken of er een geschikter exemplaar beschikbaar is.”

Heel af en toe treft Van der Voorn een rechter die nog volgens de klassieke methode werkt. “Dan moet ik echt omschakelen. Als die vraagt naar mijn pleitnota zeg ik: ‘Daar doen we niet meer aan.’”

Dat advocaten van instanties zich wel eens onder druk gezet voelen door de rechter, herkent Van der Voorn wel. “Eén keer heb ik dat ook ervaren en daar heb ik van geleerd. Bijvoorbeeld dat ik heel duidelijk moet zijn. Als iets echt niet kan, dan zeg ik dat. Daar ga ik dan ook niet meer over onderhandelen. Inmiddels weten de rechters waar ik mee te maken heb dat ook.”

Om tot echte oplossingen voor de problemen te komen, was het belangrijk dat de procedure sneller werd. Kon die in het verleden wel langer dan een jaar duren, de nieuwe aanpak is er op gericht dat een zaak binnen ongeveer 13 weken op zitting wordt behandeld. “Dan is het conflict nog warm, nog niet gestold. Als het vroeg genoeg is raken partijen soms toch weer met elkaar in gesprek. Na acht maanden staan partijen daar meestal niet meer voor open”, aldus Nihot.

De vader van mevrouw heeft veel zorg nodig. Het Centrum indicatiestelling Zorg (CIZ), dat vaststelt hoeveel zorg iemand nodig heeft, vindt het beter als haar vader wordt opgenomen in een verpleegtehuis. Mevrouw wil dat absoluut niet. “Hij heeft het fijn in zijn eigen huis. Waarom is hem dat niet gegund?” De advocaat van het CIZ stelt dat het huidige zorgpakket niet toereikend is voor de intensieve verzorging van vader. Of hij in aanmerking kan komen voor een zwaardere pakket, hangt af van zijn specifieke situatie. Tijdens de zitting blijkt echter dat informatie daarover bij het CIZ ontbreekt.

“Ik kan geen koffiedik kijken, maar daarmee kunnen we de situatie opnieuw bekijken, zegt de CIZ-advocaat als Nihot vraagt: “Stel dat die informatie er komt?” De familie krijgt 3 weken de tijd om met een verkort proces-verbaal van de rechter de huisarts en het ziekenhuis te bewegen tot het geven van informatie over de toestand van vader. De rechter zorgt er vervolgens voor dat het CIZ de informatie ontvangt.

Voorheen was bestuursrecht gericht op de formeel-juridische perfecte oplossing. Nihot: “Nu zoeken we naar praktische oplossingen waarmee we het probleem echt aanpakken.” Die manier van werken eist volgens Nihot een andere houding van rechters. “Zij moeten écht luisteren naar partijen. Tegelijk moet de rechter veel meer laten blijken wat hij vindt, welke kant het op moet.”

Ruimte

Binnen de regelgeving is er volgens Nihot vaak ruimte om met specifieke individuele omstandigheden van een individu rekening te houden. “Als die ruimte er is, moet je die

“

Als er ruimte is, moet je die onderzoeken, ook als instanties huiverig zijn omdat die oplossing dan ook in andere zaken zou moeten worden toegepast”

onderzoeken, ook als instanties huiverig zijn omdat die oplossing dan ook in andere zaken zou moeten worden toegepast.” Maar niet iedere zaak leent zich voor een oplossing en ook daar moet je duidelijk in zijn, vindt Nihot. De druk die een rechter uitoefent, moet dan ook niet verder gaan dan een aansporing het geschil eens van een andere kant te bezien. “Een oplossing van een geschil moet uiteindelijk voor betrokken partijen goed voelen.”

Landen

Nihot merkt dat de nieuwe zaaksbehandeling aanslaat. Door mensen aan het begin van de zitting de tijd te gunnen om te ‘landen’, wordt al veel stress weggenomen. Als de rechter echt aandacht heeft voor het verhaal van mensen en zijn best doet de zaak vlot te trekken, voelt men zich serieus genomen. “Wij merken het ook aan de gemachtigden van instanties: die denken meer met je mee. Dat zie je soms ook na afloop van de zitting terug: partijen zitten dan in de gang met elkaar te overleggen over de oplossing van het probleem.”

De meeste rechters voelen zich prima bij de nieuwe manier van werken, constateert Nihot. “Toen we er mee begonnen hoorde ik nog wel eens: ‘Dat kan ik toch helemaal niet’. Maar nu spreken collega’s van een verademing. ‘Wat is dit zinnig’, hoor ik dan.” ■

ZAKEN UIT ALLE WINDSTREKEN

Noortje Koene (44) is rechter bij de Internationale Rechtshulpkamer in Amsterdam, die beslist over overlevering van verdachten en veroordeelden aan andere Europese landen. Samen met haar collega’s neemt ze ingrijpende beslissingen op basis van een formulier. Aflevering uit een serie over bijzondere kamers in ons rechtsstelsel. Wie werken daar en wat houdt hen bezig?

Tekst: Pauline van der Mije Foto: Fotopersburo Dijkstra

Wat is overlevering?

“Een vereenvoudigde vorm van uitlevering, waarbij de minister mensen overdraagt aan een andere staat die hen verdenkt van een misdrijf. Dat zijn vaak langsepende procedures. Lidstaten van de Europese Unie moeten dat onderling sneller kunnen, is 10 jaar geleden afgesproken. Nederland heeft toen de Internationale Rechtshulpkamer (IRK) opgericht, als apart onderdeel van het Amsterdamse strafrechtteam. Acht rechters behandelen ongeveer zestien overleveringszaken per week, in de meervoudige kamer. Daarnaast doen we reguliere strafzaken.”

Hoe verlopen die overleveringszaken?

“Als België bijvoorbeeld iemand zoekt die in Nederland wordt aangehouden, sturen de autoriteiten een Europees aanhoudingsbevel aan het Openbaar Ministerie. Wij horen op de zitting de verdachte en toetsen het aanhoudingsbevel aan de Overleveringswet. Die stelt bepaalde eisen, bijvoorbeeld dat de verdachte minimaal een jaar gevangenisstraf zou kunnen krijgen, zowel bij ons als in het vragende land. Is aan alle eisen voldaan, dan wordt de verdachte binnen 10 dagen overgeleverd. Hoger beroep of cassatie instellen is niet mogelijk.”

Hoe controleert u of de beschuldiging klopt?

“Dat is wel moeilijk aan deze zaken: wij hebben geen inzage in het strafdossier en geen zicht op wat er na de overlevering gebeurt. Het

Noortje Koene: “De gevolgen van overlevering van een verdachte kunnen schrijnend zijn”

systeem is gebaseerd op onderling vertrouwen dat de Europese landen zich aan de regels houden. Dat vind ik goed, want het voorkomt onnodig lange detentie en onzekerheid voor mensen om wier uitlevering is gevraagd. Maar voor rechters, die gewend zijn feiten en omstandigheden te onderzoeken, is oordelen op basis van een werkelijkheid op afstand wel eens lastig. Een enkele keer hoor je achteraf dat het vragende land de verdachte toch niet heeft veroordeeld. Zelf heb ik meegemaakt dat een vrouw naar Italië moest voor het uitzitten van een daar opgelegde straf, maar na 2 weken door de rechter werd vrijgelaten. Intussen

waren haar kinderen elders geplaatst en had ze geen woning meer. De gevolgen van overlevering kunnen schrijnend zijn.”

Kunt u weigeren mensen over te leveren?

“Jazeker, er is een aantal vastomlijnde weigeringsgronden. De rol van de verdachte moet bijvoorbeeld duidelijk omschreven zijn. Om die reden hebben we geweigerd de eigenaar van een Nederlands expeditiebedrijf uit te leveren. Iemand anders was in Spanje betrapt met hasj in een bij hem gehuurde container. De reden om de eigenaar van betrokkenheid te verdenken, was onvoldoende onderbouwd. Voor Nederlandse verdachten – ongeveer 10 procent – moet bovendien de garantie worden afgegeven dat ze hun straf hier kunnen uitzetten. Anders wordt er niet overgeleverd. Dat geldt ook voor wie op de zitting kan aantonen dat hij onschuldig is of dat zijn mensenrechten in gevaar komen.”

Wat boeit u in dit werk?

“Het internationale aspect. Ik praat in de rechtszaal dagelijks met mensen uit alle windstreken, dat is erg interessant. Daarnaast krijg ik de kans te zien hoe Europees beleid in de praktijk werkt. Daar zit ik letterlijk met mijn neus bovenop - heel bijzonder.” ■

Eerdere afleveringen: www.rechtspraak.nl/actualiteiten/bijzondere-rechters

“
Er is niets zo
slecht voor je
cliënt als onbegrip
bij de rechter”

VOORVECHTER VAN ZUIVER RECHT

Houd camera's weg uit de rechtszaal. Pas op met spreekrecht voor slachtoffers. Strafpleiter Inez Weski heeft stevige meningen die ze stijlvol verwoordt. Taal vindt ze cruciaal gereedschap in de rechtszaal. "Ik wil de zin die alles in zich draagt." Tekst: Stijn Dunk Foto's: Marie Cécile Thijs

Meer camera's bij rechtszaken is een 'heel slecht idee', reageert Weski op de invoering van nieuwe regels die de media meer ruimte geven in de rechtszaal (zie ook 'Rechters in de spotlights', vanaf pagina 10). "Wat je als kijker immers krijgt te zien, is slechts het puntje van de ijsberg. Het grootste deel van de feiten, verklaringen en bewijzen wordt in de Nederlandse rechtszaal niet behandeld of getoond." Met camerabeelden van de eindfase van een proces geef je het publiek volgens Weski geen transparantie, maar een schijnwaarheid. "De kijker bevindt zich slechts in de uiterwaarden van een immens drassig landschap aan bevindingen."

Volzinnen

Typisch Inez Weski (1955): de internationaal gerespecteerde strafpleiter koppelt een uitgesproken mening aan origineel taalgebruik. Vanachter haar bureau in het Rotterdamse advocatenkantoor stromen de volzinnen. Wel denkt ze meestal even na over haar antwoord: voor Weski heeft een zaak twee kanten. Ze is sterk betrokken bij alles wat er speelt in de rechtszaal en de rechtsstaat. Geëngageerd.

Fel. Maar als het even kan, rolt er een volle lach over haar donker gestifte lippen. Liever dan over haar opvallende uiterlijk of over haar cliënt Desi Bouterse praat Weski over fundamentele kwesties.

Losse feiten

De tv-camera is in Engelse, Duitse of Amerikaanse rechtszalen beter op zijn plaats, vervolgt ze. In die landen gebeurt het onderzoek volledig ter zitting. "Zo komt alles vanzelf in de rechtszaal voorbij: van de agent die het eerst ter plaatse was tot de handschoen die O.J. Simpson niet bleek te passen." Kijkers kunnen losse feiten daardoor beter in de context plaatsen, denkt Weski. Zolang in de Nederlandse rechtszaal weinig onderzoek wordt gedaan, werken camera's eerder averechts: "Je loopt het risico dat een vonnis voor het publiek juist onbegrijpelijk wordt. Dan wordt de woede alleen maar groter."

Ze doelt op de maatschappelijke kritiek op de Rechtspraak, die de laatste jaren is toegenomen. Weski vindt die kritiek vaak niet terecht. "Ik zie niet dat rechters meer fouten maken dan vroeger", stelt ze. "Gemiddeld één op de 10.000 zaken gaat mis. Mogelijk individueel

“

Ik zie niet
dat rechters meer
fouten maken”

een tranendal, maar niet structureel. Fouten worden wel meer bijgehouden en uitvergroot, vaak ten politieke faveure." Vooral daardoor is het grote publiek ongerust, denkt Weski: "Voortdurende waakzaamheid is geboden. Mijn advies is heel simpel: doe je werk goed en rechtvaardig, houd je kennis op peil en zorg dat je je dossier kent."

Analytisch

Wat voor rechter zou Weski zelf zijn? Ze is wel eens gevraagd, maar hield de boot af. Ze lacht en peinst: "Ik moet meteen denken aan Benjamin Ferenz, aanklager van de nazi's in Neurenberg en de drijvende kracht achter het Internationaal

“

Beslissen over
andermans vrijheid,
dat is een immense
verantwoordelijkheid”

Strafhof. Een ontzettend erudiete en integere man. Ik zou hopen dat ik als rechter zo analytisch kon zijn, met tegelijk zo veel gevoel voor het wezen van de mens.” Een tweede rechter die Weski heeft geïnspireerd is de voormalig Rotterdamse kantonrechter mr. Polak. Polak schreef vonnissen, die qua inhoud en stijl bijbleven. “Die ging er bij het opstellen daarvan kennelijk eens fijn voor zitten. Daar genoot je van”, glundert Weski. “Hij wist op prachtige wijze de kern van de zaak samen te vatten.”

Taalgebruik

Taal is cruciaal voor Weski. Niet alleen als middel om te overtuigen, ook als teken van menselijk inlevingsvermogen. *‘Language is the dress of thought’*, schreef de Brit Samuel Johnson al. Hoe beter de schrijver, hoe beter de rechter, is niet zelden haar ervaring. Dat geldt ook voor advocaten. Weski heeft fans die haar taalgebruik roemen. “Niet alleen binnen de rechterlijke macht, maar ook zomaar door publiek word ik daar over aangesproken.” Ze droomt regelmatig van die ene volzin waarin de hele zaak duidelijk wordt: “De zin die alle intenties, het hele scala aan emoties en rechtsvinding in zich draagt”, zegt ze met haar karakteristieke, gedragen cadans. Mooi taalgebruik kan ook een valkuil zijn, beseft Weski. “Je moet oppassen met het gebruik van bepaalde metaforen. Ik leg heel snel associaties met films of literatuur. Maar ik spreek dat lang niet altijd uit. Het gevaar is dat het niet resonanceert bij de rechter. Dan valt het op dood zand.” Maar als Weski denkt dat een beeldspraak bijdraagt aan het begrip, aarzelt ze niet. “Er is niets zo slecht voor je cliënt als

onbegrip bij de rechter. Als de persoon en het gedrag helder zijn, is de kans op een zuiver oordeel groter.”

Spreekrecht

Zuiver recht, een stokpaardje. Als veelgevraagd spreker is Weski vaak kritisch. Zoals over spreekrecht voor slachtoffers: “Een wangedrocht”, zegt ze fel. De hele term slachtoffer vindt ze misleidend binnen het strafproces. “Of iemand slachtoffer is en of de verdachte het gedaan heeft, moet eerst bewezen worden.” Weski wijst op zedenzaken, waar verdachten relatief vaak vals beschuldigd worden. “Zolang het bewijs niet geleverd is, moet je juridisch spreken van aangever of eventueel getuige. Het past dan niet om die figurant aanvullend spreekrecht te geven, waar de verdachte slechts machteloos naar mag luisteren.” Nog kwalijker vindt ze het voorstel van staatssecretaris Teeven van Veiligheid en Justitie dat slachtoffers zich kunnen uitspreken over de inhoud van de zaak en de strafmaat. “Ik stel: als de aangever betwistbare stellingen mag innemen ter zitting, heeft de verdachte dan niet het recht om die aangever ter zitting te bevragen in het kader van een eerlijk proces? Ik ben benieuwd wat het Europese Hof over deze eenzijdige berechting zal zeggen.”

Tijd en ruimte

Rechters beslissen over andermans vrijheid. “Een immense verantwoordelijkheid”, vindt Weski. Daarom moeten ze genoeg tijd en ruimte krijgen om hun werk te doen. Weski herkent het probleem dat rechters te weinig tijd toegemeten krijgen voor een zaak. Dit probleem stelde een grote groep rechters onlangs aan de orde. “Ook het gebrek aan zittingsruimte merk je bijna dagelijks. Soms duurt het een jaar of langer voordat je, na een gang langs rechtbanken ergens terecht kunt en is de verdachte inmiddels vrijgelaten.” Een kwestie van geld, weet Weski, en dus een kwestie van politieke keuzes. “Ons lot wordt elders, lees in Den Haag, bepaald. Daar ligt ook de oplossing. Als Nederlanders hun rechters recht willen laten spreken, zullen ze de juiste politieke stem moeten uitbrengen.” ■

Inez Weski (1955)

1972-1976:
rechtenstudie Rotterdam.

1978- heden:
strafadvocaat kantoor
Weski Heinrici Advocaten,
Rotterdam.

Specialisme:
gecompliceerde, grensover-
schrijdende strafzaken.

Cliënten:
o.a. president Suriname Desi
Bouterse en wapenhandelaar
Guus Kouwenhoven.

Sinds 2010:
columnist Opzij.

Sinds 2011:
juryvoorzitter Groot Dictee
der Nederlandse Taal.

2012:
‘Liberaal van het Jaar 2011’.
Voor strijd tegen verval
rechtsstaat.

(Bestuurs)lid nationale en
internationale strafrechtelijke
specialistenverenigingen.

Veelgevraagd spreker
op juridische en politieke
forums.

OP DE ROL

‘JE SCHRIKT JE TOCH TE PLETTER?’

Tekst: Martijn Delaere

Inbraak is geen lolletje, om het maar zachtjes uit te drukken. De gedachte dat je zelfs in je eigen huis niet veilig bent is voor velen ondragelijk.

Maar wat gebeurt er nadat aangifte is gedaan? De Haagse hoofdofficier van justitie organiseerde begin maart in het Paleis van Justitie in Den Haag een themazitting woninginbraken. Burgers en professionals als advocaten uit de Haagse regio waren uitgenodigd om te aanschouwen hoe OM en politierechter omgaan met woninginbraken. De zaal zat tot barstens toe vol.

“Wist u dat er zo veel belangstelling zou zijn?”, vraagt de politierechter aan verdachte P. Verdachten zijn niet verplicht voor de politierechter te verschijnen. “Medeverdachte in een strafzaak, geen strafblad en dan zo’n volle zaal.” P. (1994) is er wel wat beduusd van, maar uit het lood geslagen is hij niet. De ‘jong volwassene’ heeft zich netjes gekleed en lacht schuchter. Niets voor niets waarschijnlijk dat de rechter opmerkt: “Ik zie zo veel langskomen. Als ik u zie denk ik: u past daar niet tussen.”

Waarom nu ging P. met zijn nichtje en een minderjarige vriend op 11 december op pad

om in te breken? Eerst zonder resultaat in Woubrugge en Zevenhuizen, daarna met succes in Noorden (gemeente Nieuwkoop) bij een 80-jarige man die ‘s nachts lag te slapen. Gelukkig roken burens onraad en belden ze 112. P. en zijn vriend namen de benen toen de politie opdook, de weilanden in, het nichtje bleef achter in de auto. “U had een nat pak”, merkt de politierechter op. Dat had P. overgehouden aan een val in de sloot. De politie vond de twee uiteindelijk met behulp van warmtebeeldapparatuur. P. ontkende de inbraak eerst en vertelde dat hij was verdwaald, maar bekende al snel. De briefjes van 50 puilden uit zijn zakken.

De rechter wil weten waarom P. het nodig vond om in te breken. Zijn antwoord: “We zaten in de put. Ik had veel boetes en wist niet hoe ik het moest oplossen. We waren met z’n drieën, alleen had ik het nooit gedaan.” Het bejaarde slachtoffer werd ‘s nachts door de politie gewekt. “Je schrikt je toch te pletter als je dat overkomt? Hebt u zich niet gerealiseerd wat u aanrichtte?”, vraagt de rechter. Toen niet, nu wel, zegt P. “Ik heb er ook erg veel spijt van.” “U heeft wel bijna 2 maanden vastgezeten”, concludeert de rechter.

Terecht, vindt de officier van justitie. “U deed het in een opwelling en kon na de eerste inbraakpoging stoppen, maar dat deed u niet. U hebt daarmee grof inbreuk gemaakt op de veiligheidsgevoelens van een oude man en van de buurt.” Ze eist 6 maanden gevangenisstraf, waarvan 2 maanden voorwaardelijk. De advo-

caat van P. vindt dat de officier van justitie niet moet overdrijven. “Bij mij is onlangs ook een inbraakpoging gedaan. En als u het mij vraagt, heb ik liever dat iemand bij mij thuis inbreekt dan dat hij mij op straat op mijn gezicht tikkert. Voor dat eerste ga je maanden de gevangenis in, voor het laatste krijg je 30 uur werkstraf.”

“Niet iedereen doet zo laconiek over een inbraak als u. Misschien bent u door uw werk wat afgestompt”, reageert de officier van justitie, die in de ogen van de advocaat ook een betoog voor de publieke tribune houdt. “U slaat door. Ik heb sterk de indruk dat u met zo veel toehoorders ferm wilt overkomen, maar alleen repressie werkt niet, zeker niet bij jonge verdachten. Die leren er in de gevangenis meer bij dan dat ze afleren.”

Zo’n grote stevige vent hoeft niet zo snel te vrezen voor een pak slaag op straat, zegt de politierechter tussen neus en lippen door als hij begint aan zijn vonnis. Maar de impact van een woninginbraak is wel groot, vervolgt hij. Inbraak in vereniging is bewezen. “Maar ik ga niet helemaal mee met het OM. Ik veroordeel u tot een gevangenisstraf van 119 dagen, waarvan 60 dagen voorwaardelijk, plus een taakstraf van 60 dagen met toezicht van de reclusering. Goed dat u hier wilde verschijnen.” Concreet betekent de straf dat P. vrijwel direct aan zijn taakstraf kan beginnen, want hij zat al bijna 2 maanden in voorarrest.

P. en Openbaar Ministerie gaan niet in beroep.

Sander Duindam (36), directeur van autobedrijf en Peugeotdealer Duindam in Kwintshoek, praat over de relevantie van een juridisch begrip voor zijn werk.

WABLIJF?

Ne bis in idem (Niet twee keer voor hetzelfde)

Sander Duindam: "Bij ons betaal je in principe maar één keer voor een reparatie. Als je auto hier is geweest, mag je er vanuit gaan dat de zaak is afgehandeld. Maar dat hoeft niet. Het herstelde onderdeel kan opnieuw stukgaan, dat moeten wij goed duidelijk maken. Kapotte onderdelen vervangen geeft meer zekerheid, maar kan de

klant wel tien keer zoveel geld kosten. Bovendien kan het ook met een gloednieuwe uitlaat gebeuren dat je na 2 maanden weer voor de deur staat. Zien wij dat er een behoorlijke beschadiging op zit, dan zou je voor die tweede keer eigenlijk wél moeten betalen, want dat is nieuwe schade. Het hangt af van de kosten of ik die reparatie toch voor

mijn rekening neem. Ik kan mijn gelijk wel halen, maar soms is het beter je verlies te pakken en een tevreden klant te houden."

Wilt u een term uitgelegd krijgen? Mail naar redactie@rechtspraak.nl

Uitleg: Ne bis in idem betekent dat iemand niet twee keer voor hetzelfde feit kan terechtstaan en mag worden gestraft. Dit rechtsbeginsel werd in 1886 van kracht in artikel 68 van het Wetboek van Strafrecht en beschermt de burger tegen wangedrag door de overheid. Mensen moeten erop kunnen vertrouwen dat de overheid nadat een strafrechtelijke procedure is afgehandeld, in die specifieke zaak niet opnieuw gaat procederen. Dit

principe werd 120 jaar geleden onder koning Willem III ingevoerd. Maar het parlement vindt dat het soms moet worden losgelaten. Vorig jaar nam de Tweede Kamer een wet aan die het mogelijk maakt onherroepelijke uitspraken van de strafrechter te herzien. Het moet dan wel gaan om opzettelijke misdrijven waarbij een dode valt te betreuren. De uitspraak kan worden herzien als er nieuw technisch bewijs is of een nieuwe en

geloofwaardige bekentenis van de voormalige verdachte of een medeverdachte. Het moet dan gaan om zeer sterk bewijs, waar de rechter tijdens de rechtszaak nog niet van op de hoogte was. Recent stemde ook de Eerste Kamer in met de wet.